

**УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ФОРМУВАННЯ
МОРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТІВ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ**

МЕЛІКОВА К. Я., магістрантка гуманітарно-педагогічного факультету,
спеціальності «Педагогіка вищої школи»

СОПІВНИК Р. В., доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри педагогіки

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: katerina.bk9999bk@ukr.net

Анотація. *Сутність поняття «моральна культура» є багатограним і багатомісним, поліаспектним і внутрішньо суперечливим. Воно включає засвоєні та прийняті особистістю моральні принципи, норми, категорії, ідеали і водночас виражає її відповідні ставлення до себе, до інших людей, до майбутньої педагогічної діяльності. Формуючи моральну культуру в молоді України дуже важливо орієнтуватись на зарубіжні країни, актуалізація питання підсилюється інтеграцією України до європейського освітнього простору. У статті схарактеризовано різні точки зору дослідників та аналіз методик які застосовують у зарубіжних країнах для формування моральної культури в особистості студента. В Англії акценти, при формуванні моральної культури в молоді, роблять на потребу в міжособистісних стосунках, потребу в активності чи творчості, потребу в самоствердженні, потребу у системі орієнтації. Дослідивши шістнадцять університетів США науковиця С.В.Федоренко виокремила такі спільні риси: навчальні курси з громадянства, курси етично-морального спрямування, навчальні курси з вивчення культурного різноманіття. У Франції протягом усього навчального процесу від початкової школи і до університету навчання супроводжується освоєнням художньо-естетичного виховання відповідно до вікової належності. В Німеччині вважають, що суспільство, а насамперед педагоги, повинні рахувати своїм обов'язком поліпшити внутрішній світ людини, наповнити його жагою до свободи, тягою до прекрасного, добра, прагнення до гуманності та усвідомлення свого місця в ньому.*

Ключові слова: *формування, моральна культура, особистість студента.*

Актуальність (Introduction). У всій Європі виховний ідеал будується на здобутках культури усієї Європи і сконцентрований на одній єдиній меті - виховання всебічно розвиненої особистості, не втративши закладені таланти та хист індивіда "Хай буде кожний досконалий сам собою", – слова Ващенка Г. [1, с. 90]. Автор дотримувався думки, що виховний національний ідеал повинен формуватися на знаннях ідеалу у всіх країнах Європи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Дослідження, присвячені формуванню моральної культури особистості студента. Пи-

таннями освітнього процесу, а саме проблемі формування моральної культури, у країнах Європи досліджують Т.В. Яркіна З.О.Малькова, М.Л. Славіна (США)Т.І.Вакуленко, В.А.Гуменюк (Німеччина), Н.В.Абашкіна, А.В.Парінов, М.П.Лещенко (Англія) О.Ю.Леонтьєва, та ін. Цікавими та важливими для нас є дослідження М. Лещенко що розглядає формування громадянськості як складової загальної культури майбутніх вчителів. Питання підготовки вчителів у країнах зарубіжжя досліджують О.В.Сухомлинська, Н.М.Лавриченко, Л.П.Пуховська, та ін.

Методи (Methods). Аналіз, синтез, узагальнення.

Результати (Results). В умовах сьогодення важливо знати досвід зарубіжних країн в формуванні моральної культури особистості студента.

Коли ми говоримо про потреби молодих людей Великобританії варто відзначити прихильність концепції неогуманіста Е.Фрома, згідно якої людина – це її фундаментальні потреби, які головним чином антропологічні. На його думку найважливішою з потреб для людини є – потреба в міжособистісних стосунках, потреба в активності чи творчості, потреба в самоствердженні, потреба у системі орієнтації. Здійснення цих потреб може розвиватися в двох ключах :

- сприяти розвитку та формуванню особистості;

- перешкоджати та суперечити всім морально - етичним загальноприйнятим цінностям особистості.

У своїх поглядах Е.Фром найбільшу важливість вбачає в вихованні, на його думку воно має бути побудоване таким чином щоб відповідати розвитку позитивним вимогам, роблячи їх частиною емоційної та інтелектуальною частиною індивіда.

С.В.Федоренко у своїй роботі провела дослідження шістнадцяти університетів США (Вірджинському політехнічному університеті – університеті штату Вірджинія, Каліфорнійському політехнічному університеті, Університеті штату Пенсильванія, Університеті штату Невада, Техаському університеті в Остіні, Іллінойському, Гарвардському, Єльському, Принстонському, Пенсильванському, Американському, Південно - західному університетах, Університеті імені Фурмана, Коледжі Св. Іоанна (Джона), Університеті імені Брауна, Коледжі імені Барнарда) та виокремила спільні характеристики для виховання морально-культурної свідомої, молоді особистості, якими вони користуються, а саме:

Навчальні курси з громадянознавства на яких вивчають побудову американського уряду, історія Сполучених Штатів Америки, становлення демократичних відносин країни. Вони охоплюють в себе

основні галузі:зовнішня та внутрішня політика США;принципи, цінності та цілі американської демократії; уряд США; роль громадян США у розвитку демократії та ін.

Так, у навчальній програмі бакалаврів в Гарварді (Harvard University), ми можемо побачити дисципліни «США і світ», акцентовану на усвідомленості у студентів їхньої громадянської позиції студентів на основі критичної оцінки історичних змін розвитку американської нації у порівнянні з іншими країнами світу («Політика сфери охорони здоров'я в США», «Роздуми про Конституцію США», «Теорія і практика уряду Республіканців», «Бостон: відкриття заново», «Роль Гарвардського університету у світовій історії», «Історія американської демократії» та ін.) [14].

Створюючи курси з вивчення культурного різноманіття, викладачі закладів вищої освіти США враховують: історичні факти упередженості, дискримінації та несправедливості; інформацію про побут, культуру, рідну землю представників меншин; внесок представників інших націй та різних етнічних груп у повсякденну, наукову, культурну, суспільну, економічну, політичну тощо сфери життя американського суспільства та світу загалом [8].

Залучення до активної участі в житті суспільства нерозривно пов'язана з формуванням в американській молоді відчуття патріотизму та поглядів, які проявляються в повазі до оточуючих громадян та американського народу в цілому; співчутті до страждань співвітчизників, які потребують гуманітарної допомоги внаслідок того чи іншого стихійного лиха; переймання про майбутнє своєї країни гордості за культурні, економічні, науково - технічні досягнення рідної країни; співучасті в суспільно значущій діяльності, спрямованій на благо своєї громади і країни загалом [7, с. 339].

На початку вересня 2001 р., в усіх школах Франції займаються організацією освітнього процесу таким чином щоб спі-

лкування з митцем проводилось повноцінно і системно з кожним учнем початкових класів. Педагоги Франції підкріплюють все навчання відвідуванням музеїв, будучи переконаними в тому що музеї відіграють відіграють вагомую роль в естетичному вихованні школярів. Експозиційні зали музеїв це – «потенційний навчальний простір, де учням і вчителям пропонуються надзвичайно багаті матеріали та освітні можливості» [2].

У Франції існує 400 музеїв, більшість з яких мають освітнє значення.

Педагоги Франції вважають, що художньо - естетичне виховання – це важлива умова всестороннього розвитку молоді. Зазвичай увага школи прикута до формування технічних умінь в учнів, щоб змінити цей звичай у науковій літературі поширюють нові засоби і форми естетично-художнього виховання. Це розраховано на те, щоб по-перше, поглибити і розширити знання вихованців з теорії і історії мистецтва, а по-друге, формувати їх здатність до продуктивної художньої творчості [10].

В недавні роки в Німеччині спостерігається велика тенденція щодо більш глибокого аналізу цінностей гуманістичної традиції. Наслідком досягнення людства в різних галузях техніки, науки, медицини, біології є те, що сьогодні воно живе в умовах «ціннісного релятивізму» чи «морального нігілізму», якщо використовувати термінологію Г.Йонаса [3, 360].

А.Швейцер говорив про своє ставлення щодо зв'язку між надлюдиною та надрозумом: «Людина перетворилася у надлюдину. Але надлюдина, що має надлюдську силу, ще не піднялася до рівня надлюдського розуму. Чим більше зростає її могутність, тим біднішою вона стає. Наша совість повинна пробудитися від того, що чим більше ми перетворюємося у надлюдей, тим більш нелюдяними ми стаємо» [5, с. 200].

На думку І.Канта, мета виховання моралі в тому, щоб прийти до перемоги добра над природою перевагаю і схильністю людини до зла. Проте перемога може відбутися як «революція» думок та

почуттів, яку необхідно вивчати як необхідну умову для формування високоморальної особистості і суспільства. Одним із варіантів досягнення даної мети полягає в тому, щоб процес виховання та освіти був побудований в першу чергу на основі традицій гуманістичної етики і найвищих людських цінностей: «виховання має готувати дитину до служіння світові цінностей. Це служіння заключається в праці розуму, душі і суджень, пізнання емоцій, характеру і волі» [5, с. 82].

Тому моральна культура та моральні цінності повинні зайняти найвищий шабелі в сфері освіти, адже вони є фундаментом становлення особистості, а тільки потім опановувати теоретичні знання та опановувати їх на практиці для досягнення поставленої мети, для свого розвитку та самовдосконалення своїх навичок, що дозволяє людині самореалізуватись та знаходитись в гармонії з собою та своїми цінностями.

На сучасному етапі розвитку суспільства, в період загострення проблем культурного і духовного відродження України, формування моральної культури особистості студента доцільно розглядати як найголовнішу передумову становлення української державності.

У «Стратегії розвитку освіти в Україні на 2021–2031 роки» наголошується, що «місія вищої освіти – забезпечення сталого інноваційного розвитку України через підготовку висококваліфікованих фахівців, створення та поширення знань, формування інтелектуального, соціального та духовного капіталу суспільства, готового до викликів майбутнього» [6].

Отже, одним із завдань, що постає перед української освітою, є підвищення рівня суспільної духовності, моралі, культури студентської молоді.

Моральна культура особистості зачіпає всі сфери діяльності людини, зокрема й освіту. Адже моральна культура, як структурне утворення внутрішнього світу особистості визначає її взаємини із суспільством, з іншими людьми, позитивно впливає на формування «м'яких навичок», свідомості та самосвідомості, а

відтак і професійних якостей. Тому її формування у студентів закладів вищої освіти є важливим і необхідним процесом, що забезпечить особистісну орієнтацію вищої освіти, сприятиме реалізації студентоцентрованого підходу.

Висновки і перспективи (Discussion). Отже, проаналізувавши досвід приходимо до висновку, що вона включає у себе: установку на сприйняття позитивних мотивів і цінностей професійної поведінки, професійно-практичні знання про моральну культуру особистості студента, уміння діяти у безпосередній професійній діяльності відповідно до моральних цінностей і норм суспільства; адекватну самооцінку і можливість корегування власного рівня моральної культури.

Список використаних джерел

1. Ващенко Г. Виховний ідеал. Полтава, 1994.
2. Волинець Л. Тенденції розвитку загальної мистецької освіти в країнах Європейського Союзу. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2009. № 2. С. 36–47.
3. Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації. Пер. з нім. Київ: Лібра, 2001. – 400с.
4. Полтавець В. Інноваційні проекти мистецько-культурних програм у школах Франції. *Мистецтво та освіта* : наук.-метод. журн. 2005. № 1 (35). С. 20–22.
5. Психология и учитель: Пер. с англ. / Гуго Мюнстерберг; пер. А.А. Громбаха. 3-е изд., испр. М.: «Совершенство», 1997. 320 с.
6. Стратегія розвитку освіти в Україні на 2021–2031 роки. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>
7. Федоренко С. В. Громадянська освіта як чинник формування гуманітарної культури студентів вищих навчальних закладів США. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді* (Кн. 2). 2015. № 19. С. 330–342.

8. Clark C. Effective multicultural curriculum transformation across disciplines. *Multicultural Perspectives*. 2002. Vol. 4. № 3. R. 37–46.

9. Harvard Program in General Education. Current Requirements until Fall 2018. URL: http://generaleducation.fas.harvard.edu/current_requirements.

10. L'éducation esthétique à l'école et hors l'école. Jean Devignaud. URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0004/000408/040843fb.pdf>.

References

1. Vashchenko, H. (1994) Vykhovnyi ideal [Educational ideal]. Poltava, 192.
2. Volynets, L. (2009) Tendentsii rozvytku zahalnoi mystetskoï osvity v krainakh Yevropeiskoho Soiuzu [Trends in the development of general art education in the countries of the European Union]. *Porivnialno-pedahohichni studii*. № 2, 36–47.
3. Yonas, H. (2001) Pryntsyp vidpovidalnosti. U poshukakh etyky dla tekhnolohichnoi tsyvilizatsii [Princip of responsibility. In search of ethics for technological civilization.]. K.: Libra, 400.
4. Poltavets, V. (2005) Innovatsiini proekty mystetsko-kulturnykh prohram u shkolakh Frantsii [Innovative projects of artistic and cultural programs in French schools]. *Mystetstvo ta osvita: nauk.-metod. zhurn*. № 1 (35), 20–22.
5. Psykholohyia y uchytel [Psychology and teacher]. M.: «Sovershenstvo», 1997, 320.
6. Stratehiia rozvytku osvity v Ukraini na 2021–2031 roky. Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>
7. Fedorenko, S. V. (2015) Hromadianska osvita yak chynnyk formuvannia humanitarnoi kultury studentiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv SShA [Civic education as a factor in the formation of the humanitarian culture of students of higher ed-

educational institutions in the USA]. Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi. № 19, 330–342.

8. Clark, C. (2002) Effective multicultural curriculum transformation across disciplines. Multicultural Perspectives. Vol. 4. № 3, 37–46.

9. Harvard Program in General Education. Current Requirements until Fall 2018. Available at: http://generaleducation.fas.harvard.edu/current_requirements.

GENERALIZATION OF FOREIGN EXPERIENCE OF FORMING THE MORAL CULTURE OF PERSONALITY OF STUDENTS IN FOREIGN COUNTRIES

Melikova K. Y., Sopivnyk R.V.

Abstract. *The essence of the concept of "moral culture" is multifaceted and multidimensional, multifaceted and internally different. It includes the moral principles, norms, categories, ideals learned and accepted by the individual and at the same time expresses her appropriate attitude to herself, to other people, to future pedagogical activities. The formation of moral culture among the youth of Ukraine is very important to focus on foreign countries, to actualize the issue is strengthened by the integration of Ukraine into the European educational space. The article describes different points of view of researchers and analysis of methods used in foreign countries to form the moral culture of a student's personality. In England, during the formation of moral culture among young people, emphasis is placed on the need for interpersonal relationships, the need for activity or creativity, the need for self-affirmation, and the need for an orientation system. Having researched sixteen universities in the USA, scientist S.V. Fedorenko singled out the following common features: educational courses in civics, courses in ethical and moral direction, educational courses in the study of cultural diversity [14]. In France, during the entire educational process from primary school to university, learning is accompanied by the development of artistic and aesthetic education in accordance with age [4]. In Germany, they believe that society, and first of all teachers, should consider it their duty to improve the inner world of a person, to fill it with a thirst for freedom, a craving for beauty, goodness, a desire for humanity and an awareness of one's place in it.*

Keywords: *formation, moral culture, personality of the student.*